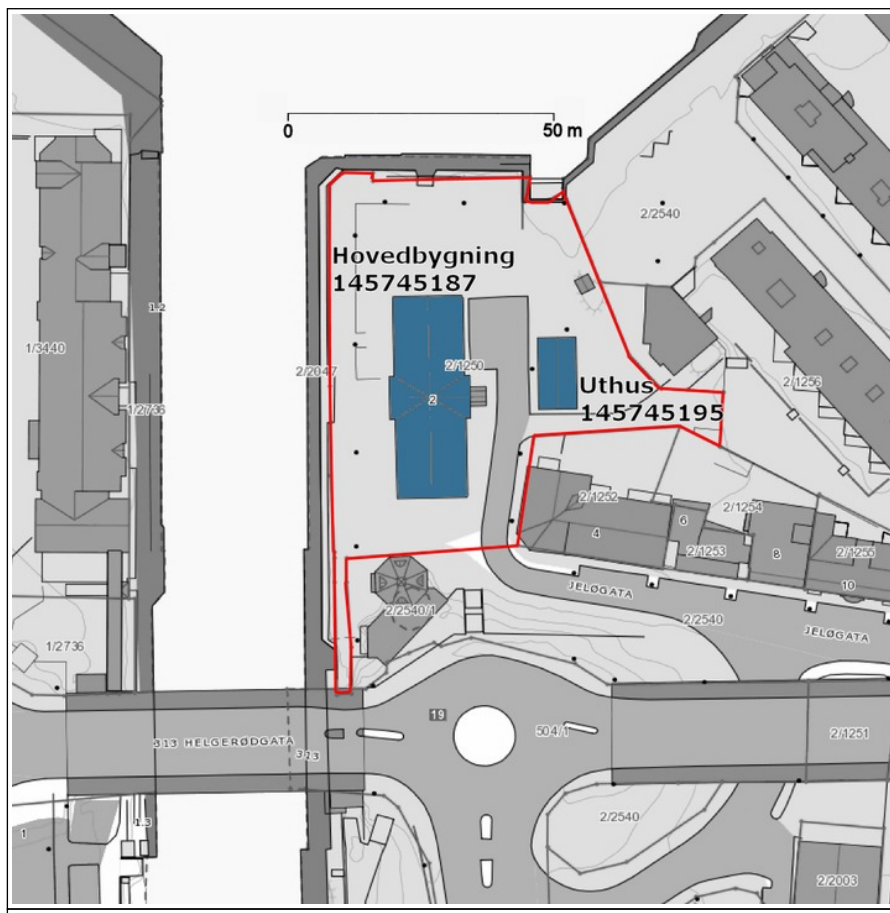

Bygnings- og eiendomsdata

Fylke:	Østfold
Kommune:	104/Moss
Opprinnelig funksjon:	Offentlig forvaltning, tollbod
Nåværende funksjon:	Restaurant
Foreslått vernekategori:	Verneklasse 1, fredning
Totalt antall bygg:	2

Bygningsoversikt, omfang vern

Byggnr	Byggnavn	Oppført	Verneklasse	Omfang	GAB nr	Gnr/Bnr
6607958	Jeløgata 2	1857 - 1859	Verneklasse 1, fredning	Eksteriør/Interiør	145745187	2/1250
6607959	Jeløgata 2, uthus	1857 - 1859	Verneklasse 1, fredning	Eksteriør/Interiør	145745195	2/1250

Vern kompleks

Formål:	Verne Moss tidligere tollsted som et arkitektonisk, arkitekturhistorisk og tollhistorisk viktig ledd i norsk historie og i bybildet i Moss.
Begrunnelse:	Tollstedets hovedbygning og uthus fra 1859 er markante bygninger for sin tid og fremstår som representative innslag i bybildet. De er forholdsvis godt bevart til tross for bruksendring og er ytterligere verdifulle i sammenheng med hverandre
Omfang:	Hovedbygningens eksteriør med hovedkonstruksjoner og interiørene i 1. etasje unntatt nyere innredning fra 2003 og senere. Hele uthuset med eksteriør og interiører.

Beskrivelse kulturmiljø

Ligger sentralt plassert i det gamle havnemiljøet ved kanalen, like nord for broen over til Jeløya. Inngår som del av den eldre bybebyggelsen i Jeløgata i sydøst. Omgitt av brygger langs Kanalen i vest og på nordsiden. Større havneanlegg for fritidsbåter i nordøst. Nyere boligbebyggelse i øst og nytt forretningsbygg på den andre siden av Kanalen i vest.

Eiendomshistorikk

Tomten er festet, og eiendommen kan derfor ikke forskriftsfredes.

Det ble beskikket tollskriver i Moss i 1587. Det omtales gjennom tidene flere tollboder i byen, men i alle fall fra 1823 holdt Tollvesenet til i leide lokaler. Før den nåværende bygningen ble oppført, var tollstedet i Moss eid privat av tollebetsmenn. Dette brant ved bybrannen i 1858, men da var Tollvesenet allerede i gang med planer om ny tollbod (Høiden: Norske tollboder, 2000). Tomt ble funnet i havnen ved nordre munning av Kanalen som ble opparbeidet på denne tiden. Tomten ble festet fra Moss Kanal- og Havnekommissjon med avgiftsfri adgang til tilstøtende brygge. Det skal angivelig ha vært avgjørende i strid om tomtevalget at man la vekt på personalets sunnhet og nærhet til vann i tilfelle ny brann. (Storthings Prp. No. 20 1884). Av Finansdepartementets innstilling fremgår at striden skyldtes motstand fra byens kjøpmenn som mente den nye tomten lå avsides og tungvint til for dem. Departementet fant at avstanden ville bli nær den samme som før, og la vekt på den gode oversikt stedet ville gi for oppsynet. (St. Prp. No. 3 1857).

Entra Eiendom overtok eiendommen ved opprettelsen av selskapet fra 1. juli 2000.

Tollvesenet flyttet ut av anlegget 2003. Det ble nyinnredet og fra 2005 utleid til restaurant som også bruker uthuset til lager.

Verneverdige bygg

Byggnr: 6607958
GAB nr: 145745187
Navn: Jeløgata 2
Oppført: 1857 - 1859

Byggnr: 6607959
GAB nr: 145745195
Navn: Jeløgata 2, uthus
Oppført: 1857 - 1859

Moss tollbod sett fra nord med hovedbygningen t.h. og uthuset t.v. Foto: J. Chr. Eldal, NIKU 2008.

Sett fra sydvest. Foto: J. Chr. Eldal, NIKU 2008.

Sett fra nordvest. Foto: J. Chr. Eldal, NIKU 2008.

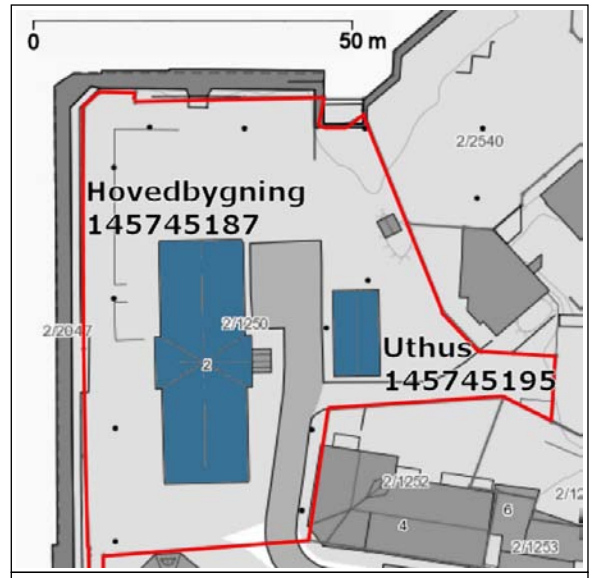
Sett fra nordvest. Foto: J. Chr. Eldal, NIKU 2008.

BYGNING 6607958 Jeløgata 2

Kompleks 2471001 Jeløgata 2, Moss

Bygnings- og eiendomsdata

Ansvarssted/etat:	ENTRA
GAB nr:	145745187
Gnr/bnr:	2/1250
Oppført:	1857 - 1859
Byggherre:	Tollvesenet
Arkitekt:	Heinrich Ernst Schirmer
Opprinnelig funksjon:	Offentlig forvaltning
Nåværende funksjon:	Hotell/restaurant
Bygningsart:	Tollbod
Regulering:	Regulert: "Verneverdig bygning" i "verneverdig område" E5 i KDP sentrum, vedtatt 12.12.2001.
Vernestatus:	

Sammendrag bygningsbeskrivelse

Hovedbygningen er oppført i upusset tegl i en etasje med saltak. Den har en langstrakt rektangulær bygningskropp med mindre tverrstilt fløy på midten som stikker noe frem foran hver langvegg. Både hovedfløy og tverrfløy er markert med gavlvegger som stikker opp over takflatene og er utstyrt med skuldre som dekker tilstøtende veggers gesims og takutstikk. Bygningen er preget av engelsk og tysk historismes typiske industri- og nyttearkitektur fra denne tiden med alle ytterveggene opprinnelig i upusset tegl, med rundbuede vinduer og dører og med de karakteristiske oppstikkende gavlveggene med skuldre. Vindus- og døråpninger er markert med profilbånd dannet av formstøpt teglstein.

Riksvåpen og årstallet 1859 plassert i rundt felt øverst i vestre gavlvegg der det også er en flaggstang øverst på veggen.

Sammendrag bygningshistorie

Oppført i 1859 som tollbodbygning med kontorer og pakkhus. Pakkhuset med lager og veierbod opptok nordre og midtre del. Kontorer og vaktværelser var plassert i søndre del, organisert på begge sider av en midtkorridor. Arkitekt for anlegget var Heinrich Ernst Schirmer som var innvandret fra Tyskland og på denne tiden var en av Norges aller fremste arkitekter med store offentlige og private oppdrag over store deler av landet.

Utførelsen ble angivelig noe enklere enn i arkitektens planer. Departementet mente at bygget kunne bli for overdådig. Derfor ble søyler og hugget hjørnegranitt som skulle rage opp over veggene, ikke utført. Bygningen ble forholdsvis tidlig bygget noe om. Midtpartiet ut mot Kanalen i vest var opprinnelig en åpen vestibyle med buede portåpninger med smijernsporter. Vestibylen måtte pga økende virksomhet tas i bruk som varebehandlingsrom. Det ble satt inn vinduer i portåpningene. Hovedinngangen var opprinnelig i sør, men hard sønnavind gjorde at den ble flyttet til østveggen. I 1890-årene ble bygningen delvis pusset og malt. Dette skal ha vanskeliggjort vedlikeholdsarbeidet pga vanninntrengning og malingsflassing. Større utvendig istandsetting i slutten av 1990-årene. (Høiden: Norske tollboder, 2000).

Innredet for restaurantvirksomhet som startet i 2005. Gammel innredning med dører og brystpaneler i de opprinnelige kontorene i sydfløyen ble istandsatt og reparert til mindre møte- og restaurantrom. Kjøkken innredet i det tidligere varebehandlingsrommet mot Kanalen i midtfløyen. Serveringsdisk og spiselokale i pakkhushallen i nordfløyen som står med sine opprinnelige, åpne konstruksjoner av bæresøyler og dragere og skråstivere. Flere gamle porter bevart, men supplert med nye glassdører. Toaletter innredet i sydfløyen og et rullestolstolett innredet i en ny boks i vestibylen på samme gulvnivå som restauranten i nordfløyen. Kontor og personalgarderober innredet i en mesanninnetasje over kjøkkenet.

Setningskader i søndre del har vært et meget ofte tilbakevendende problem som har vært omtalt og utbedret jevnlig, i det minste siden 1894.

Bygningshistorikk

1857	1859	Tegninger forelå allerede ved Stortingets behandling av byggesaken i 1857 (St. prp. no. 3 1857). Bygningen oppført 1859 i spekket tegl og inneholdt opprinnelig seks kontor- og vaktværelser, arkiv, veierbod og pakkhus (Fortegnelse over Statens Eiendomme 1862).
1894	1900	Utbedring av setningskader 1894-95, forårsaket av at tømmerflåte-fundamentet var delvis råtnet. Søndre gavl sementpusset nå eller tidligere, og i 1896 løsnet dette igjen samtidig som det fremdeles oppsto setningskader. (Storhings Med. No. 10 1898). Søndre gavlvegg og deler av tilstøtende vegger oppusset m.v. ut- og innvendig i 1900 (St. med. nr. 10 1900-1901).
1911		Inneholdt nå bl.a. to varebehandlingsrom og et kontor mindre enn tidligere. Sementpusset på søndre vegg løsner fremdeles på forskjellige steder, og reparasjoner trengs jevnlig. (St. med. nr. 10 1913).
1930		Nå spesifiseres også et rom for pakkepost i tillegg til tidligere omtalte funksjoner. Bygningen nå omtalt som i meget god stand. (St. med. nr. 10 1932).
1953	1955	Innredet spise- og hvilerom m.v. og klosetter i loftsetasjen 1953-55. Inneholdt i 1955 fire varebehandlingsrom mot bare to tidligere. (St. meld. nr. 10 1958).
1997	2000	Omfattende utvendige istandsettingsarbeider utført av Statsbygg ca 1997-2000. (Høiden: Norske tollboder, 2000).
2003	2005	Det ble angivelig utført rivingsarbeider etter at Tollvesenet flyttet ut i 2003. Jeløya Kystlag ba da Riksantikvaren frede bygningen. (Forbundet Kysten, internettnyhet 10.2.2004). Ombygget og gjenåpnet 2005 med lokaler for Restaurant Tollboden (fra 2006 Peppes Pizza). Tildelt Moss bys pris for god byggeskikk 2005.
2007	2008	Yttervegg mot syd reparert for setningskader og pusset på nytt høsten 2007. Skal males i 2008. (Opplyst ved befarings mai 2008).

Vern

Formål:	Verne Moss tidligere tollsted som et arkitektonisk, arkitekturhistorisk og tollhistorisk viktig ledd i norsk historie og i bybildet i Moss.
Begrunnelse:	Tollstedets hovedbygning og uthus fra 1859 er markante bygninger for sin tid og fremstår som representative innslag i bybildet. De er forholdsvis godt bevart til tross for bruksendring og er ytterligere verdifulle i sammenheng med hverandre
Omfang:	Bygningens eksteriør, hovedkonstruksjoner og interiører i 1. etasje. Nyere innredning fra 2003-2005 og senere inngår ikke i fredningen.
Vernekategori:	Verneklasse 1, fredning

Interiør

Interiørnr: 0

Interiørnavn: Interiør generelt

Beskrivelse: Interiørene har bevart mye tidstypisk innredning fra rundt 1860 med de fleste dører på plass og med brystpaneler (delvis reparert og noe rekonstruert) i de tidligere kontorene i sydflyen. Den tidligere pakkushallen har større himlingshøyde og preges av opprinnelige konstruksjoner med to rader tresøyler, dragere og skråstivere. De opprinnelige pakkhusportene står oppslått inn i hallen, og nye glassdører er montert i åpningene.

Interiørnr: 100a

Interiørnavn: Vestibyle

Beskrivelse: Vestibyle har opprinnelig pakkhusport i bruk som hovedinngang til restauranten og ny sluse av glass fra 2005 innenfor. Et nytt rom for rullestoltoalett er utformet som en lett kasselignende konstruksjon.

Interiørnr: 100b

Interiørnavn: Pakkushall

Beskrivelse: I restaurantlokalet i den tidligere pakkushallen er det montert serveringsdisk. Kjøkkenet ligger sønnenfor i det tidligere varebehandlingsrommet i midtfløyen.

Interiørnr: 100c

Interiørnavn: Sydflyens korridor

Beskrivelse: De tidligere kontorene er organisert langs en midtkorridor som går gjennom hele sydflyen. Kontorinngang utenfra skal angivelig ha vært i sydenden opprinnelig, men skal ha blitt flyttet tidlig til nåværende plassering på østfasaden, like syd for hovedinngangen midt på fasaden.

Interiørnr: 100d

Interiørnavn: Sydflyens kontorer

Beskrivelse: De tidligere kontorene har brystpaneler som i hovedsak er opprinnelige, men i sydvestre rom later til å være rekonstruert i sin helhet. Det største av disse rommene, det midterste på østre side, later til å være en sammenslåing av to mindre rom.

Interiørnr: Loft

Interiørnavn:

Beskrivelse: I loftets søndre ende ligger gulvet igjen etter et tidligere værelse og det er malingspor på pipene. Trolig var dette et vaktværelse som skal ha vært på loftet i en periode. Spise- og hvilerommet med mer som ble innredet i 1953-55 var trolig i messaninetasjen over det nåværende kjøkkenet med adkomst via en egen trapp i vestibyle.

BYGNING 6607958 Jeløgata 2

Kompleks 2471001 Jeløgata 2, Moss

Sett fra nordvest. Foto: J. Chr. Eldal, NIKU 2008.

Sett fra sydøst. Loftvindueene er her midlertidig tildekket pga. fasadeoppussing. Foto: J. Chr. Eldal, NIKU 2008.

Sett fra sydvest. Foto: J. Chr. Eldal, NIKU 2008.

Sett fra nordøst. Foto: J. Chr. Eldal, NIKU 2008.

Hovedinngangen midt på østre langvegg til restaurantens vestibyle er en opprinnelig pakkhusport. Foto: J. Chr. Eldal, NIKU 2008.

I den tidligere kontorinngangen syd for hovedinngangen er dørbildet en nyere kopi. Foto: J. Chr. Eldal, NIKU 2008.

BYGNING 6607958 Jeløgata 2

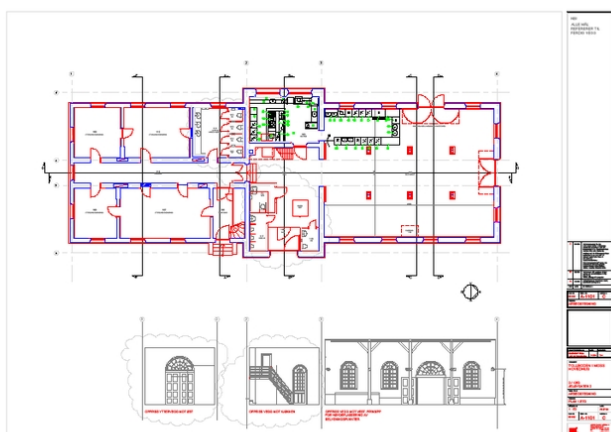
Kompleks 2471001 Jeløgata 2, Moss

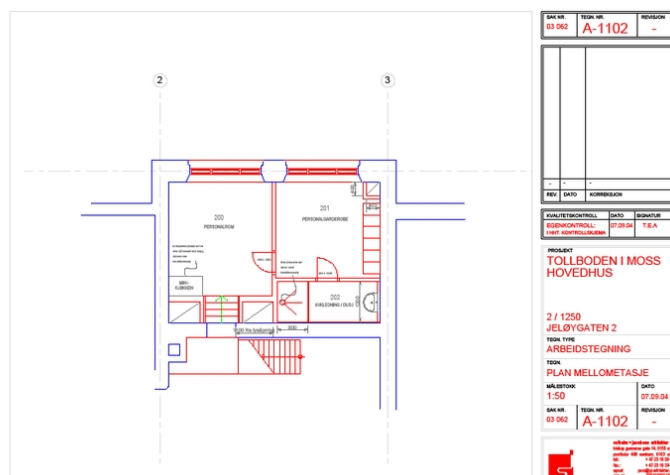
Alle vinduene er nye kopier. To gamle pakkhusporter står oppslått inn i restauranten og med nye glassdører monterert i åpningene som her i nordveggen. Foto: J. Chr. Eldal, NIKU 2008.

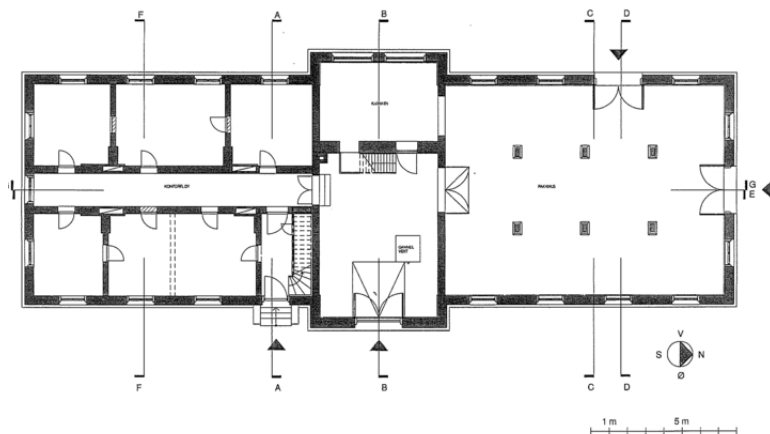
Riksvåpen i gavlen mot kanalen. Foto: J. Chr. Eldal, NIKU 2008.

Plan 1. etasje. Opphavsrett: Entra.

Plan mellometasje i gavlen ut mot kanalen. Opphavsrett: Entra.

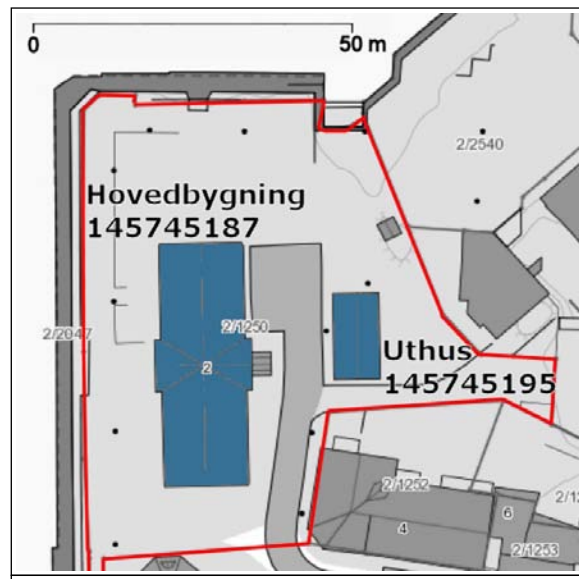

Restauranten i pakkushallen sett mot nord. Foto: J. Chr. Eldal, NIKU 2008.

Plan 1. etasje 2004, før innredning til restaurant. Vesentligste endringer: Kjøkken innredet i midfløyens øverste rom og wc i rommet t.v. for dette. Nytt rom for rullestoltoalett avdelt i vestibulen midt i bygningen. Nord er t.h. på tegningen. Opphavsrett: Entra og s+j arkitekter. Etter kopi i Riksantikvarens arkiv.

Bygnings- og eiendomsdata

Ansvarssted/etat:	ENTRA
GAB nr:	145745195
Gnr/bnr:	2/1250
Oppført:	1857 - 1859
Byggherre:	Tollvesenet
Arkitekt:	Heinrich Ernst Schirmer
Opprinnelig funksjon:	Offentlig forvaltning
Nåværende funksjon:	Hotell/restaurant
Bygningsart:	Uthus/skjul
Regulering:	Regulert: "Verneverdig bygning" i "verneverdig område" E5 i KDP sentrum, vedtatt 12.12.2001.
Vernestatus:	

Sammendrag bygningsbeskrivelse

Liten uthusbygning med rektangulær grunnplan og saltak. Oppført i utmurt bindingsverk med forholdsvis enkle, men forseggjorte detaljer. Karakteristisk bruk av Andreas-kors i bindingsverket og vinduer med gavlspiss dannet av Andreas-kors. Et meget gjennomført eksempel på sin tids bruk av bindingsverksformer slik det var meget vanlig i nyttebygninger og landlige bolighus i Tyskland. Formene er også meget nær beslektet med trearkitekturformene som i Norge vanligvis kalles sveitserstil. I pakt med tidens idealer fikk denne trebygningen et annet stilmessig uttrykk, tilpasset materialbruken, enn murbygningen ved siden av.

Sammendrag bygningshistorie

Oppført som uthus med rom for brensel og båthus i hver sin ende og med fire priveter avdelt langs østsiden av vedboden. Innredet til lager for restaurantvirksomheten i 2005: Tankanlegg for øl i vedboden og kjølerom bygget i en del av båthuset.

Bygningshistorikk

1857	1859	Tegninger forelå allerede ved Stortingets behandling av byggesaken i 1857 (St. prp. no. 3 1857). Bygningen oppført i en etasje i utmurt bindingsverk. Inneholdt opprinnelig vedskjul, båthus m.m. (Fortegnelse over Statens Eiendomme 1862).
1997	2000	Omfattende utvendige istandsettingsarbeider utført av Statsbygg ca 1997-2000. (Høiden: Norske tollboder, 2000).
2004	2005	Innredet til lager for restaurantvirksomheten. Øltank i søndre rom, kjølerom bygget i del av båthusrommet i nordre del. De fire gamle utedoene fremdeles med gammel innredning og brukt til lagerboder i mai 2008. Tildelt Moss bys pris for god byggeskikk 2005.

Vern

Formål:	Verne Moss tidligere tollsted som et arkitektonisk, arkitekturhistorisk og tollhistorisk viktig ledd i norsk historie og i bybildet i Moss.
Begrunnelse:	Tollstedets uthus fra 1859 er et markant bygg for sin tid og fremstår som en representativ bygning og et vesentlig innslag i bybildet til tross for små dimensjoner og enkle nyttefunksjoner. Den er meget godt bevart i sin opprinnelige utforming og detaljering og fremstår dessuten som en sjeldent gjennomarbeidet uthusbygning fra sin tid. De en gang så vanlige privetene, her med fire på rad, er i ferd med å bli en stor sjeldenhet. Bygningen er ytterligere verdifull i sammenheng med tollstedets samtidige hovedbygning ved siden av.
Omfang:	Bygningens eksteriør. Opprinnelige konstruksjoner i hele bygningen. Opprinnelig innredning med gulv i alle rom og seter i privetene.
Vernekategori:	Verneklasse 1, fredning

Interiør

Interiørnr: 0
Interiørnavn: Interiør generelt
Beskrivelse: Interiørene er meget nøkterne, preget av rommenes enkle nyttefunksjoner som lager og priveter.

Interiørnr: a
Interiørnavn: Privet
Beskrivelse: Privetene er fremdeles på plass med opprinnelig innredning, tre ensetere og en toseter. De fire små rommene har hver sin inngangsdør med overlysvindu.

BYGNING 6607959 Jeløgata 2, uthus

Kompleks 2471001 Jeløgata 2, Moss

Sett fra sydøst. Foto: J. Chr. Eldal, NIKU 2008.

Sett fra nordøst med båthusporten i nordre gavlvegg. Foto: J. Chr. Eldal, NIKU 2008.

Sett fra sydvest. Foto: J. Chr. Eldal, NIKU 2008.

Østveggen med dører til privetene. Foto: J. Chr. Eldal, NIKU 2008.

Dør til den tidligere vedboden i sydveggen. Foto: J. Chr. Eldal, NIKU 2008.

Nordre gavlvegg. Den hvite vegg tilhører kjølerommet som er oppført som frittstående inne i halvdel av det tidligere båthuset. Foto: J. Chr. Eldal, NIKU 2008.

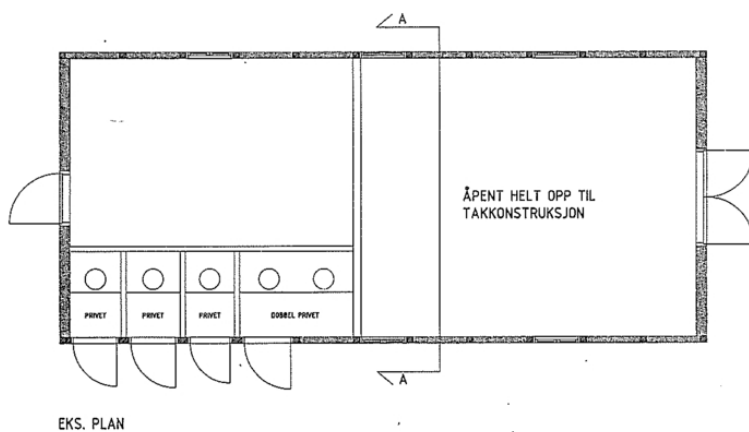
Uthusets vestvegg. Foto: J. Chr. Eldal, NIKU 2008.

Vindu i vestveggen. Foto: J. Chr. Eldal, NIKU 2008.

I den tidligere vedboden i søndre del er det installert tankanlegg for restaurantdriften. Sett mot nord.

Plan 1. etasje 2004. Vedbod i syd t.v. og båtbus i nord t.h. Kjølerom for restauranten er senere innredet i østre halvdel av båtuset. Opphavsrett: Entra og s+j arkitekter. Etter kopi i Riksantikvarens arkiv.

BYGNING 6607959 Jeløgata 2, uthus

Kompleks 2471001 Jeløgata 2, Moss

Uthuset har de fleste oppr. detaljer på plass, også privetene. Her nordre privet som er en toseter. Foto: J. Chr. Eldal, NIKU 2008.